

Ongeschreven regels die ertoe doen

Over vrijwilligers als steppingstone

Colofon

Dit onderzoek naar Steppingstone vrijwilligers is verricht in het kader van 'Anders kijken naar sociale posities en werk'. Movisie, het VSBfonds en zeven maatschappelijke initiatieven: Stichting Ik Wil, (Eindhoven), Leefgebied #5280 (Boxtel), MST|Mensen in beeld houden (Tilburg), Buurtbanen (Amsterdam), Natuurzorg Veluwe Vallei, Buurtmaaltijden (Utrecht), en (Onbenutte) Kansen en zo (Velsen) werken in dit project samen aan de beweging naar een inclusieve arbeidsmarkt.

De verschillende partijen zijn door het VSBfonds en Movisie bij elkaar gebracht met als doel inzicht te krijgen in wat de waarde van deelname is voor de deelnemers. Vaak wordt betaald werk als het hoogste goed gezien, terwijl voor een inclusieve samenleving andere vormen van participatie en inkomen ertoe doen en nodig zijn. Het brede onderzoek is een laagdrempelige impactmeting die rekening houdt met de context van de verschillende projecten. Het geeft financiers handvatten om breder te kijken en waarde toe te kennen aan impact vanuit het perspectief van mensen zelf.

'Ongeschreven regels die ertoe doen. Over vrijwilligers als steppingstone' is geschreven door Bouke Kuurstra. De ervaringen van steppingstones zijn een neerslag van de ervaringen van vrijwilligers van de projecten 'Klokken gelijkzetten' en 'Asmara', respectievelijke ondersteuningsprojecten van Tilburgse Somaliërs en Tilburgse Eritreeërs.

Tekst: Bouke Kuurstra.

Co-readers: Bic Driessen (MST, Mensen in Beeld Houden), Harry Michon (Movisie),

Said Hassan Abubakar, Osman Ahmed, Anne Zeegers (allen MST)

Eindredactie: Paul van Yperen (Movisie).

Fotografie: MacSiers Imaging.

Vormgeving: Ontwerpburo Suggestie & Illusie.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

VSBfonds,
iedereen doet mee

Inhoudsopgave

	Voorwoord	4
	Ongeschreven regels die er toe doen	4
	1. Vastlopen	8
	2. De relationaris	10
	3. De steppingstone	13
	4. Het speelveld	16
	5. Slot: rolwisseling	19
	Bijlage: Het verhaal van een steppingstone	21

Voorwoord

Door Bic Driessen (MST) en Harry Michon (Movisie)

Bouke Kuurstra (30 jaar) is een ervaren maatschappelijk werker. Afgelopen jaren heeft hij binnen MST|Mensen in Beeld Houden – een stedelijk centrum voor maatschappelijke dienstverlening in Tilburg - duurzame contacten opgebouwd met Tilburgse Somaliërs.

‘Veel mensen lopen vast in de samenleving en zijn op zoek naar een weg om naar de overkant van de rivier te komen, maar mensen komen onderweg allerlei obstakels tegen’, vertelt Bouke. ‘Ik sluit samen met steppingstone vrijwilligers afkomstig uit de doelgroep aan bij hun zoektocht. We adviseren, we proberen samen naar oplossingen te zoeken. Niet alle problemen zijn op te lossen of weg te poetsen. Vaak lopen we samen op tot we vastlopen. Al doende brengen we de mogelijkheden en onmogelijkheden in beeld. Door de ontmoeting met de ander kom je het ‘vreemde’ in jezelf tegen’.

De kracht van Bouke is dat hij als maatschappelijk werker makkelijk aansluit bij mensen in de marge van de samenleving en duurzaam vertrouwen weet op te bouwen. Mensen die een andere cultuur met zich meenemen, verhouden zich vaak tot andere (on)geschreven regels die voor hen van grote betekenis zijn. In de Nederlandse context lijken het soms concurrerende belangen of waarden. Als maatschappelijk werker moet je hier op bedacht zijn en er ruimte aan geven. ‘Ik werk daarom vaak vanuit een strategische naïviteit’. Het is een spel waarbij ruimte gezocht dient te worden. Door samen op te trekken komen er verschillende, nieuwe inzichten aan het licht. Vertrouwen bouw je op door waarachtig te zijn in het contact, naar mensen te luisteren, met mensen op te trekken en voor hun belangen op te komen.’

Deze achtergrond helpt om Steppingstone vrijwilligers te begrijpen. ‘Steppingstone vrijwilligers zijn van groot belang voor het opbouwen van relaties, ze geven een inkijkje in hoe relaties geordend zijn. Het zijn (cultuur) tolken. Verschillende meningen, waarden, of manieren van ordenen worden zo duidelijk. Je leert de regels van verschillende subculturen steeds beter kennen. Je leert om overlevingsgedrag te herkennen en kunt hierover praten, zonder het te veroordelen.’

‘Naarmate je mensen langer kent en het vertrouwen groeit, zijn mensen eerder geneigd om naar je te luisteren, niet zozeer omdat ze het met je eens zijn, maar eerder omdat ze een relatie met je hebben. Mensen handelen vaak vanuit loyaliteit.’

In dit artikel over steppingstones, beschrijft Bouke welke rollen steppingstone vrijwilligers hebben, maar ook welke rollen ze aannemen in een sociale context. Hij illustreert dit met praktijkervaringen.

Het is een verslag van een onderzoek dat Bouke deed naar de genoemde steppingstone vrijwilligers voor het project Anders kijken. In dat project vormde Movisie met VSB en zeven innoverende pioniers op het vlak van maatschappelijke inclusie en sociale mobiliteit een lerend netwerk. We wilden samen anders kijken naar sociale impact en de manier waarop je die bereikt met en voor mensen in een kwetsbare positie (zie colofon). Het MST was een van de zeven deelnemers. Bij het MST waren we onder de indruk van de impact van steppingstone vrijwilligers en de manier waarop Bouke hen begeleidde. We daagden hem uit om zelf onderzoek te doen naar de steppingstones, en hierover te publiceren. Want we hoorden in het netwerk dat de werkwijze van MST inspirerend kan zijn voor andere organisaties die een plek bieden voor nieuwkomers en statushouders. En nu de publicatie er ligt, kunnen we die van harte aanbevelen daarvoor!

Ongeschreven regels **die er** **toe doen**

Veel Somalische mensen bezoeken het MST. Ze ontmoeten elkaar en anderen, ze zoeken antwoorden op hun maatschappelijke vragen. Zij zoeken hun weg in de Nederlandse samenleving.

Het vinden van hun weg is niet altijd vanzelfsprekend. Ze komen veel hindernissen tegen, vaak overwinnen zij die zelfstandig, maar er zijn ook mensen, die verdwalen in de Nederlandse bureaucratie. De hulpverlening beschrijft hen als moeilijk bereikbaar en hun afstand tot de samenleving zou groot zijn.

Stapsgewijs

Steppingstones, stapstenen, zijn Somalische mensen die, stapsgewijs een pad banen door het voor veel andere Somaliërs onbekende Nederland. Zij maken hen wegwijs, staan hen bij en maken zo een verbinding tussen de Somalische leefwereld en de Nederlandse systeemwereld.

Paden naar onontdekte gebieden

Steppingstones leggen paden aan naar onontdekte gebieden. Zij gidsen en laten het MST de leefwereld zien van mensen, die zich vaak in kwetsbare situaties bevinden. Zij leren ons de spelregels waartoe zij zich moeten verhouden. Ze bieden nieuwe inzichten aan. Zaken, die eerst onlogisch of vreemd lijken begrijpen we nu beter. Door geruime tijd aan te sluiten bij de leefwereld van Somalische mensen en door samen te zoeken naar perspectief is er een manier van samenwerken ontstaan.

Deze flyer geeft een indruk van de inzichten die wij - mijn collega's en ik - hebben opgedaan in die samenwerking. De inzichten zijn gegroepeerd in vier delen: Vastlopen, De relationaris, De steppingstone en Het speelveld. Die vier aspecten hangen nauw met elkaar samen en overlappen elkaar soms, maar door ze uit elkaar te trekken, komt de gelaagdheid van het werkveld goed in beeld.

Bouke Kuurstra

1

Vastlopen

Ondersteuners van het MST komen allerlei problemen tegen waarmee Somalische mensen worstelen om mee te doen in de Nederlandse samenleving: zij hebben geen aansluiting bij de maatschappij, hebben geen werk. Het gemis aan voldoende basisvaardigheden en psychische kwetsbaarheid zetten mensen verder op achterstand qua kansen en mogelijkheden. Steun van familie ondervinden is niet vanzelfsprekend. Vaak maken Somalische mensen deel uit van een versplinterde familie waarvan veel familieleden elders in de wereld wonen en waarmee het contact noodgedwongen sporadisch is.

Overlevingsmechanismen

Zeker, Somalische mensen zijn veerkrachtig en beschikken over allerlei overlevingsmechanismen om op terug te vallen als het leven niet lekker loopt. Alleen helpen die niet om een rustig bestaan op te bouwen in de Nederlandse samenleving.

We zien overlevingsmechanismen terug in het volhardend (over)vragen door Somalische mensen van helpende instanties of in het boos uitvallen naar hulpverleners over wat waar of niet waar zou zijn uit angst om een slechte reputatie te krijgen.

Wat niet helpt is het shoppen bij verschillende instanties en zo op meerdere plekken een oplossing zoeken voor hetzelfde probleem. Dit vergroot ook de kans dat mensen van het kastje naar de muur worden gestuurd in het veld van de hulp- en dienstverlening met het gevaar dat zij het overzicht helemaal kwijtraken en radeloos worden.

Oorzaken voor onbegrip en conflict

Meer vertrouwen stellen in de mensen uit je eigen groep dan in de mensen daarbuiten is begrijpelijk. Het kán dan voorkomen dat onbedoeld, foutieve informatie - over bepaalde regelingen bijvoorbeeld - wordt doorverteld, rondgepompt en uiteindelijk voor veel verwarring en onbegrip zorgt. Wanneer familieleden buiten Nederland een klemmend beroep op iemand doen dan krijgt dat soms voorrang boven dringende vragen die in de Nederlandse context opspelen. Als die dringende vragen van – vergeefs - op antwoord wachtende instanties komen dan liggen onbegrip en conflict op de loer.

Ondersteuners zoeken perspectief vanuit het blikveld van mensen in kwetsbare situaties, ze volgen de beleving en de vragen van de mensen. Ze adviseren en zoeken samen naar antwoorden. Vaak lukt dit, maar niet alle vragen zijn te beantwoorden en niet alle problemen zijn op te lossen. Het samen vastlopen, maar toch blijven zoeken naar perspectief is een waardevolle vorm van presentie. Vastlopen kan echter geen einddoel zijn.

Hoe kunnen van hieruit toch nieuwe stappen gezet worden?

2

De relationaris

De eerste stap begint met oog te hebben voor de verbinders. Het MST gaat partnerschappen aan gericht op het verbeteren van de leefwereld van mensen in kwetsbare situaties. Die partnerschappen ontvouwen zich langs een keten van loyaliteiten. Veel Somalische mensen trekken met elkaar op: ze huren een kamer in hetzelfde huis, treffen elkaar dagelijks bij het MST of op andere plaatsen in de stad. De mensen die met elkaar optrekken vormen vaak een solidariteitssysteem, ze kijken naar elkaar om, ze geven elkaar gevraagd en ongevraagd advies. Het zijn gelegenheidsnetwerken, ze ontstaan organisch, soms bij toeval. De netwerken zijn heterogeen, mensen hebben verschillende achtergronden, clans spelen meestal geen rol.

Het aansluiten bij deze netwerken is voor de hulp- en dienstverlening van het MST belangrijk. Somalische vrijwilligers kunnen met kennis en begrip aansluiten bij de bestaande, soms verbrokkelde sociale verbanden en bemiddelen een kennis, vriend of familielid naar hulp- en dienstverlening. Mensen worden via een solidariteitssysteem bereikt. Verbindende vrijwilligers spelen dus een cruciale rol. Deze noemen we 'relationarissen'.

Een relationaris

Een functionaris handelt vanuit een bepaalde taak, opdracht of functie. Iemand handelt omdat het zijn of haar functie is en ervoor betaald wordt. Daartegenover staat de 'relationaris' voor wie de relatie centraal staat. Een relationaris is een contact- en vertrouwensfiguur. Een relationaris geniet vertrouwen en bemiddelt vertrouwen. Hij/zij (verder: hij) is een nieuwkomer met ervaring, het luisterend oor, de verbinder en pleitbezorger. Ze kunnen de bondgenoot zijn met de sterke schouders.

Een relationaris handelt vanuit relatieve vrijblijvendheid en betrokkenheid. Een functionaris kan op de vingers getikt worden bij het niet goed uitvoeren van zijn taak. Een relationaris loopt gevaar zijn geloofwaardigheid te verliezen als hij niet waarachtig is of het vertrouwen beschaamt.

De relationaris handelt omdat hij geraakt is door iemands verhaal. Vaak torst een relationaris ook persoonlijk een rugzak met de nodige ballast mee, die anderen herkennen: het leven in illegaliteit, het doormaken van de asielpprocedure, het worstelen met een oorlogstrauma, het onderdeel zijn van een versplinterde familie, de eenzaamheid, het gescheiden zijn.

Verbindende elementen

Het delen van een geschiedenis loopt vaak parallel met het delen van een culturele identiteit, zoals het 'Somalisch' zijn of het behoren tot een bepaalde (Somalische) clan: Isaak, Daarod of Huwaaie. De taal, het Somalisch, is een element dat de verschillende clans verbindt. Het moslim zijn speelt een belangrijke rol in het leven van veel Somalische mensen.

Een relationaris is betrokken bij een ander. Hij is waarachtig in het contact en spreekt de taal van de leefwereld. Een relationaris begrijpt de ongeschreven regels die voor de doelgroep zo vanzelfsprekend zijn, maar voor de buitenwereld soms lastig te begrijpen. Een relationaris beschikt over een empathische kwaliteit. Hij kan aansluiten en tegelijkertijd vertalen en hertalen. Hij verklaart de sociale grammatica van bepaalde vreemde ogende situaties. De 'vreemde' situaties worden begrijpelijker.

Relationarissen hebben verschillende stijlen van communiceren die samenhangen met hun socialisatie, identiteit en karakter. Zij nemen een rol aan die bij hun past. Sommigen zijn directief anderen weer indirecter. Sommigen denken vanuit de leefwereld van hun mede-migranten, anderen zijn in staat meer de systeemwereld te representeren. Sommigen hebben 'westerse waarden' overgenomen, anderen blijven dicht bij hun traditionele waarden. De wijze waarop relationarissen opereren kan verschillen, maar de kern blijft hetzelfde. Ze willen van positieve betekenis zijn voor de ander.

Loyaliteit aan de clan

In Nederland spelen clans een andere rol in de Somalische gemeenschap dan in Somalië. Hier wonen mensen van een bepaalde clan niet perse bij elkaar. Men treft elkaar wel en er is ook nog zeker sprake van loyaliteit. Er is geen eenduidig beeld. Voor de een speelt de clan waar je lid van bent een belangrijker rol dan voor de ander. Bij een conflict tussen bepaalde clans in Somalië wordt er altijd geappelleerd aan de identiteit van iemand.

Ondersteuners van het MST stellen zich neutraal op met betrekking tot de verschillende clans, om open te staan voor iedereen, ongeacht de clan waartoe iemand behoort. Door relationarissen uit verschillende clans aan te trekken wordt de gelaagdheid in de verhoudingen tussen Somalische mensen zichtbaar evenals de verschillende belangen die er spelen. In hun optreden laten verschillende relationarissen zien dat in principe alle Somalische mensen worden ondersteund. Daarbij leren Somalische mensen elkaar beter kennen en ervaren ze in de praktijk dat ze ook goed geholpen worden door mensen van een andere clan.

3

De steppingstone

Vrijwilligers uit de doelgroep die zich inzetten voor de doelgroep zijn actief binnen een keten van loyaliteiten binnen de doelgroep maar ook in de wereld buiten de doelgroep. Ze werken op relaties, ze zijn relationarissen. De relatie - hoe belangrijk ook - is niet het doel van hun inspanningen. Het gaat erom dat de groep een stap verder komt in de samenleving. Waar die stap kan worden gezet, ontpopt de relationaris zich als een 'steppingstone'.

We spreken daarom van Steppingstone vrijwilligers, 'stapstenen'. Steppingstones zijn mensen van een bepaalde (vaak etnische) bevolkingsgroep die in staat zijn als intermediair op te treden tussen deze groep en bijvoorbeeld de systeemwereld van instellingen en voorzieningen. Het is de man of vrouw waaromheen netwerkjes ontstaan. Steppingstones zijn vaak actief als tolk op gebied van taal én cultuur. Zij bemiddelen vertrouwen naar de groep en dat stelt hen in staat om de eisen van de maatschappij in hun achterban bespreekbaar te maken. Een steppingstone is geen supervrijwilliger die alles oplost. Steppingstones gaan verantwoordelijkheden aan, die zij maatschappelijk kunnen dragen en waaraan zij ook voldoening kunnen blijven ontleen. Zij kunnen er ook voor zorgen dat de Nederlandse samenleving voor kwetsbare groepen 'doorwaadbaar' wordt.

Gids in de leefwereld

Steppingstones zijn experts van de leefwereld van migranten. Zij maken migranten wegwijs, staan hen bij en vormen een brug tussen de leefwereld van de migrant en de Nederlandse. Steppingstones gidsen mensen en laten hun leefwereld zien aan hulp- en dienstverleners en wijzen de laatste op de vaak onbekende spelregels waartoe migranten zich ook moeten verhouden. Steppingstone vrijwilligers bieden zo nieuwe inzichten. Zaken, die eerst onlogisch of vreemd leken worden beter begrepen.

Steppingstones adviseren, onderhandelen en gaan samen opzoek naar nieuwe gebruiken. Gedrag dat passend is in de oude Somalische wereld werkt niet meer in de nieuwe wereld. Migranten zoeken samen met steppingstones naar nieuw gedrag. Samen onderhandelen zij om tot nieuwe omgangsregels te komen.

Soms geeft een steppingstone een voorbeeld om uit te leggen wat hij bedoelt. Het voorbeeld ligt dichtbij de leefwereld van de hulpvrager en wordt uitgelegd in de eigen taal met een herkenbaar beeld. 'De Nederlandse omgangsregels worden uitgelegd', dit gaat vaak samen met een glimlach en humor. Door humor te gebruiken, grappen te maken en elkaar te plagen, kan de sociale ruimte opgerekt worden. Zaken worden gerelativeerd en spanningen geventileerd.

Voorkom overvraging

Voor steppingstone vrijwilligers is het van belang de balans te vinden tussen goed voor zichzelf (en de familie) zorgen enerzijds en anderzijds de inzet voor een ander in de rol als steppingstone. De ambitie om de gemeenschap vooruit te helpen vraagt veel van steppingstones. Het is daarom raadzaam dat steppingstones kleine, behapbare rollen oppakken en dat er bij voorkeur meerdere steppingstones actief zijn.

Zo voorkom je, dat mensen overvraagd worden. Niet iedereen houdt het uit in de spanning. Kleine rollen kunnen na verloop van jaren uitgroeien tot grote rollen. De vrijwilligers bemiddelen, vertrouwen, tolken, zijn vrijwilliger in de MST. De steppingstone benadering biedt de mogelijkheid dat mensen mededragers zijn van hun eigen proces.

Steppingstones laten zien dat het anders kan. Mensen die in het verleden ondersteund zijn door het MST of door een steppingstone van het MST, helpen nu anderen. Steppingstones maken paden begaanbaar voor andere migranten. Als iemand een nieuwe route ontdekt, die de kwaliteit van leven beter maakt, nemen anderen vaak hetzelfde pad. Dat geeft anderen steun, hoop en perspectief. Zulke ervaringen gaan snel rond in het informele circuit.

4

Het **speelveld**

Steppingstones bewegen in een complex sociaal-maatschappelijk speelveld waarin van alles aan de hand is en waartoe men zich moet verhouden. Het is een krachtenveld van menselijke relaties en loyaliteiten, van religies en culturen, van geschreven en ongeschreven regels, van mismatches tot goed afgestemde verwachtingen. En ondanks de goede bedoelingen gaat niet alles goed.

Verbinder van leef- en systeemwereld

Het wonen in en wennen aan de Nederlandse samenleving is voor de Somalische bevolkingsgroep niet alleen een aanpassingsproces maar ook een veranderingsproces. De betekenis van de meegenomen culturele kaders met de onderliggende normen en waarden is aan het verschuiven en leidt tot gedragsverandering van mensen.

Steppingstones leggen verbindingen tussen de leefwereld van Somalische mensen en systeemwereld van instellingen. Het MST bereikt en begrijpt de leefwereld van Somalische mensen steeds beter en sluit daardoor ook beter bij hen aan. Steppingstones vertalen en hertalen over en weer. Ze vertalen niet alleen de taal, maar hertalen ook de geschreven en ongeschreven regels van de systeemwereld.

Steppingstones maken daarnaast de leefwereld van Somalische mensen inzichtelijk. Voor veel hulpverleningsinstanties is de sociale context van Somalische mensen onbekend. Steppingstones zien en duiden zaken die buitenstaanders niet begrijpen. Ze helpen situaties te interpreteren en brengen communicatie op gang. Mond-tot-mond reclame werkt goed bij Somalische mensen. Zij hebben een orale traditie die teruggaat op het nomadische leven van hun voorouders.

Mee bewegen

Het komt voor dat iemand met een probleem niet ontvankelijk is voor het advies van de steppingstone vrijwilliger. Thuis in het reilen en zeilen van de systeemwereld weet de steppingstone dat iets niet op een bepaalde manier werkt, maar de probleemeigenaar vindt van wel en neemt zijn advies niet over. Steppingstones sluiten bij het begin van het contact vaak aan bij de oplossing van de probleemeigenaar. 'Sommige mensen moeten eerst ervaren dat het binnen het systeem niet op een bepaalde manier werkt voordat zij het advies van de steppingstone aannemen', stelt steppingstone Ali.

De steppingstone beweegt mee. Zo bouwt hij vertrouwen op. In de ideale situatie ervaart de probleemeigenaar dat het op deze manier niet lukt en verandert de probleemeigenaar van mening. De steppingstone vrijwilliger kan verder werken op basis van het opgebouwde vertrouwen.

Steppingstones maken verbindingen met andere steppingstones en verwijzen naar het aanbod van het MST en naar andere passende organisaties. Steppingstones gaan mee naar instanties, bemoedigen mensen en ontdekken samen, dat iets anders werkt. Steppingstones leren de systeemwereld steeds beter kennen.

Transnationale familiebanden

De sociale context van Somalische mensen is breder dan alleen Nederland. Ze overstijgt landsgrenzen en soms zelfs continenten. Somalische mensen zijn verspreid over de hele wereld. Daardoor hebben mensen transnationale familiebanden. Het kan zo zijn dat een gebeurtenis in het buitenland direct invloed heeft op Rahman (fictieve naam) in Nederland. Er gebeurt iets in het thuisland van de familie. Rahman moet geld toesturen, want zijn familie heeft het slechter dan hij... met als consequentie dat Rahman in Nederland de huur niet meer kan betalen of in de schulden raakt.

Somaliërs ervaren het welzijn van individuen en families en individuen echt anders dan Nederlanders en Nederlandse instanties. Uitgangspunten van Nederlandse instanties zoals DT&V, Belastingdienst, sociale recherche en de IND, botsen soms met de opvattingen over welzijn bij Somaliërs. Werkwijzen van instanties zijn vaak gestandaardiseerd en geprotocolleerd. Meer ruimte voor maatwerk is nodig.

5

Slot: **rolwisseling**

Said is sinds kort mijn collega. Zijn rol verandert van vrijwilliger naar betaalde kracht. Hij heeft de afgelopen tijd veel betekend voor verschillende mensen. Said en ik hebben samen een Tilburgse prijs gewonnen, 'de Gouwe Peerke', vooral dankzij zijn bevologenheid en enthousiasme.

Voorbeeldproject

De jury complimenteerde in haar rapport alle vrijwilligers van de genomineerde organisaties die vanuit verschillende culturen mensen door helpen en ondersteunen. Voor de jury gold als doorslaggevend argument dat het project steppingstones zich heel nadrukkelijk richt op een direct aanspreekbare bevolkingsgroep met een herkenbare eigen culturele achtergrond. Samen met de Somalische gemeenschap worden diverse ondersteuningsactiviteiten ondernomen om zo de participatie in de Nederlandse samenleving te bevorderen. Het project kan als voorbeeldproject dienen voor andere bevolkingsgroepen die hun toevlucht tot ons land en onze regio hebben gezocht.

Ik ben trots, dat Said mijn collega is geworden. Zijn rol zal wellicht veranderen van relationaris naar iets meer functionaris. Hij zal daarin een nieuwe balans moeten vinden. Ik hoop dat hij zijn rol als relationaris zal blijven vervullen.

Bouke Kuurstra

Bijlage 1

Het verhaal van een steppingstone

Geedi, een Somalische man van 45 jaar oud, is een steppingstone bij het MST. Geedi heeft net een zware operatie achter de rug. De laatste tijd is hij wat griepiger en heeft last van zijn rug. Veel Somalische mensen maken zich zorgen om hem.

Ik ga bij hem op bezoek, hij doet de deur open. Hij heeft zich verslapen voor zijn afspraak. Ik loop binnen over zijn vinyl vloer, die een beetje los op het beton ligt. Twee matrassen liggen opgestapeld voor zijn TV. Hij biedt mij koffie aan. Het is hem nog niet gelukt om zijn sondevoeding te bestellen, om aan te sterken.

Hij heeft geen wifi verbinding meer, omdat hij niet op tijd heeft betaald. Hij belt in de tussentijd aan bij zijn buurman, met de vraag of hij zijn wifi wachtwoord mag lenen. Hij vraagt aan mij of we samen zijn rekeningen kunnen betalen. We bestellen zijn sondevoeding en we maken zijn huur over in 2 termijnen. We leggen contact met zijn contactpersoon bij de woningbouwvereniging om dit af te spreken.

Geedi heeft een grote familie die verspreid is over de wereld. Familieleden wonen in Afrika, maar bijvoorbeeld ook in Engeland en Italië. Zijn oudere broer in Italië is onlangs gestorven waardoor er financieel meer van hem verwacht wordt.

Zijn familie vraagt aan Geedi of hij geld wil overmaken. Hij doet dit, waardoor hij in de financiële problemen komt. Hij leeft zo sober mogelijk om kosten te besparen.

Geedi vertelt: 'Mijn familie in Afrika heeft het moeilijk. Zij hebben niet de luxe, zoals wij.' Hij laat een foto van zijn nichtje zien in Afrika. Zij is aan het spelen. Hij zegt: 'In Afrika heb je geen verzekering, je moet alles zelf betalen.'

Hij vertelt dit, terwijl ik weet dat hij tijdens de coronapandemie, zuurstofflessen voor zijn zus, de moeder van het kindje heeft gekocht, waardoor zijn zus nog leeft.

Als Geedi zich beter voelt komt hij naar het MST. Hij drinkt met bekenden koffie aan de Somalische tafel in de huiskamer. Ze kletsen in het Somalisch.

Plots, komt Daud binnen. Daud is een slechtiende Somalische man, die met een blinde stok loopt. Hij heeft psychische problemen en denkt dat hij miljonair is. Daud heeft lang op straat geleefd en wordt nu door verschillende Somalische mensen opgevangen. Zijn zicht gaat de laatste tijd nog verder achteruit, hij struikelt bijna.

Geedi helpt hem met lopen. Daud is trots, normaal wil hij daarbij niet geholpen worden, maar van Geedi accepteert hij hulp.

Geedi weet goed met het overlevingsgedrag van Daud om te gaan. Hij vertaalt voor hem, geeft de alternatieve verhalen van Daud een plek in het gesprek, en hertaalt de moeilijke 'Nederlandse regels' aan hem, zodat hij er wat meer ontvankelijk voor is. Daud is gerustgesteld en hij gaat met een goed gevoel weg. Hopelijk, iets meer in de richting van een oplossing.

Tijdens de coronatijd waren veel Somalische mensen bang voor een vaccinatie. Zij dachten dat ze er blind van werden. Geedi liet zien, door te vertellen over zijn ervaringen in de medische wereld als suiker patiënt, dat het belangrijk is om je te vaccineren en dat je er niet blind van wordt. Hij zei: 'Je hoeft niet bang te zijn, laat je alsjeblieft net als ik vaccineren om je kwetsbare gezondheid te beschermen'.